

Σχέδιο προτάσεων

Από: Τάσο Αναστασιάδη, εκπρόσωπο Βήματος στο μεικτό της ΕΣΗΕΑ

Προς: Διοίκηση ΔΟΛ, Διεύθυνση εφημερίδας Το Βήμα

Κοιν/ση: ΕΣΗΕΑ, ΠΟΕΣΥ

Θέμα: Υπόμνημα θέσεων και προτάσεων για την αντιμετώπιση της κρίσης

Ημερομηνία: xx/8/2011

Σας υποβάλλω και γραπτώς προτάσεις και άξονες τοποθέτησης, εκ μέρους των εργαζομένων, απέναντι στην κατάσταση όπως μας περιεγράφη.

Γενική τοποθέτηση

1. Εκτιμάται ως θετικό βήμα ότι η εταιρεία αποφασίζει να εκθέσει την κατάσταση και να ζητήσει από τους εργαζόμενους τη συμβολή τους με ιδέες και με προτάσεις¹.
2. Ωστόσο, είναι αυτονόητο ότι, για να έχει ένα νόημα η όποια συζήτηση, δεν μπορεί να παίρνει τη μορφή επιλογής ανάμεσα σε ετοιμαζόμενες εκδοχές μιας αποδοχής “θυσιών”: κάτι τέτοιο θα λειτουργούσε απλώς ως εκβιασμός. Μια αυθεντική, ορθολογική, συζήτηση ξεκινάει πάντα από το δικαίωμα του συνομιλητή να θέσει τα ζητήματα όπως εκείνος τα βλέπει.
3. Το παρόν υπόμνημα αποτελεί μια τέτοια αφετηρία.

Η επιχείρηση και οι εργαζόμενοι της

1. Είναι κατανοητό ότι η επιχείρηση κοιτάει τα ζητήματα σε όρους **κερδών** και **ζημιών** (για αυτό αποτελεί και επιχείρηση), ωστόσο η επιχειρηματική διαχείριση είναι ακριβώς προνόμιο της: ζημιές, όπως και κέρδη, ανήκουν στη δικαιοδοσία της, γιατί ακριβώς οι επιχειρηματικές αποφάσεις² και οι επιπτώσεις τους είναι δικές της.
2. Ό,τι ισχύει για τις βασικές επιχειρηματικές αποφάσεις, άλλωστε, ισχύει και για τη **λογιστική** αποτίμηση της πραγματικότητας. Εμείς, οι εργαζόμενοι, δεν έχουμε λόγο να αμφισβητήσουμε τις ανακοινώσεις και τις καταγραφές της εταιρείας (για ζημιές, κλπ.), αλλά δεν ελέγχουμε τις συνιστώσες τους και, κυρίως, η συμβολή μας δεν είναι στην επιχειρηματικότητα, είναι στην εργασία μας και στο **προϊόν**. Σε αυτά είναι που η συνεισφορά μας μπορεί να έχει νόημα. Σε αυτά είναι που κυρίως μπορούμε να συμβάλουμε.
3. Οποιαδήποτε ανάμειξη στην επιχειρηματική σφαίρα θα είχε ένα νόημα μόνο αν (α) είχε διαχρονική πραγματικότητα και (β) επεκτεινόταν σε όλες τις ουσιαστικές της συνιστώσες:
4. (α) Το πρώτο θα προϋπέθετε ότι οι όποιες επιχειρηματικές “συναποφάσεις”, αλλά και τα κέρδη της επιχείρησης στην εποχή της ευφορίας, θα έπρεπε να είχαν μοιραστεί και με συναποφασιζόμενο τρόπο. Στο μέτρο που αυτό ποτέ δεν έγινε, μια ενδεχόμενη σημερινή “πρόταση” για μοιρασιά στις ζημιές θα αποτελούσε απλώς (και θα εκλαμβάνετο) ως κοροϊδία. Ασφαλώς, ποτέ δεν είναι αργά για τίποτα, αλλά ένα μοντέλο συναποφάσεων, συνδιαχείρισης, ή κάτι ανάλογο, δεν μπορεί να οικοδομηθεί πάνω στις επιχειρηματικές ζημιές που άφησε μια προηγούμενη διαχείριση ούτε και οικοδομείται σε μια μέρα.
5. (β) Όσο για το δεύτερο, θα προϋπέθετε πρόσβαση, όχι μόνο στα αποτελέσματα της διαχείρισης ή στη φωτογραφία μιας στιγμής, αλλά σε όλα τα στοιχεία και την ιστορία της. Ένα πολύ μικρό τμήμα, άλλωστε, θα ήταν η διαφάνεια των αμοιβών³. Επιπλέον, καθώς οι ίδιες οι αμοιβές αποτελούν μικρό τμήμα του κύκλου εργασιών και του οικονομικού

1 Υποχρεώνομαι πάντως να επισημάνω εδώ ότι την ώρα που έγραφα το παρόν υπόμνημα διαπίστωσα άλλη μια επιθετική πράξη κατά των εργαζομένων από την εταιρεία. Την ίδια ώρα που η διοίκηση συζητούσε με τους εκπροσώπους μας είχε δώσει εντολή να μας κοπεί ο μισθός του Ιουλίου για στάσεις εργασίας του Ιουνίου. Είναι η πρώτη φορά που αυτό συμβαίνει -τουλάχιστον στους δημοσιογράφους. Και δεν ξέρω ακριβώς την έκταση (γιατί φαίνεται πως δεν ίσχυσε σε όλους -σε μένα πάντως ίσχυσε). Επιπλέον, και πάλι εφαρμόστηκαν τα εντυπωσιακά μαθηματικά του ΔΟΛ, σύμφωνα με τα οποία ένα ποσό όπως το ημερομίσθιο είναι ιδιαίτερα ελαστικό, αφού, όταν είναι να πληρωθούν υπερωρίες, τότε μειώνεται αυθαίρετα κατά 25%, ενώ όταν είναι να περικοπεί ο μισθός τότε προσ αυθαίρετα επίσης αυθαίρετα κατά 20%!

2 Καλώς ή κακώς -και ίσως περισσότερο κακώς παρά καλώς, αλλά αυτή είναι η πραγματικότητα ως τώρα!

3 Τη διαφάνεια των αμοιβών, εξάλλου, ορισμένοι από εμάς επίσης μπορεί να την θέλουν, αν και όχι -ή όχι κυρίως- για διαχειριστικούς λόγους, αλλά για λόγους διαφάνειας του επαγγέλματος και συλλογικού ελέγχου.

αποτελέσματος⁴, είναι προφανές ότι καθόλου δεν αποτελούν την πηγή των δυσκολιών ούτε και το μέσον για να διορθωθούν σε έναν κλάδο που θεωρητικά είναι (ή θα έπρεπε να είναι) “έντασης εργασίας”.

Περί θυσιών από τους εργαζόμενους

1. Σε σχέση με την ιδέα για νέες, πρόσθετες, θυσίες από τους εργαζόμενους, αυτή είναι πολύ **επικίνδυνη** και όχι μόνο επειδή θα έσπρωχνε περαιτέρω προς τον κατήφορο, προς τον οποίο μας σπρώχνει η κρίση⁵. Πρώτον, γιατί θυσίες έχουν ήδη γίνει και δεύτερον γιατί οι θυσίες πλήττουν ακριβώς το προϊόν!
2. Ακριβέστερα, οι εργαζόμενοι **έχουν ήδη υποστεί τεράστιες θυσίες**, από άποψη αμοιβών αλλά και συνθηκών, τα οποία επιπλέον όχι μόνο δεν τα αξίζουν αλλά και έχουν ενδεχόμενες επιπτώσεις στο προϊόν, εντείνοντας την κρίση. Για παράδειγμα, οι πραγματικοί μισθοί έχουν μειωθεί κατά σχεδόν 15% σε σχέση με την τελευταία χρονιά ρυθμισμένης από τη σύμβαση αμοιβής (χωρίς να συνυπολογιστεί η μείωση των εισοδημάτων από την αύξηση της φορολογίας τους), ενώ στην πραγματικότητα ο συνολικός μισθός έχει περικοπεί πολύ περισσότερο: μόνο από το Βήμα έχουν αποχωρήσει “εθελοντικά” μια σειρά από συνάδελφοι και απολύθηκαν 21 το Δεκέμβρη⁶. Ταυτόχρονα, η εργασία των συναδέλφων αυτών αναλήφθηκε (περισσότερο ή λιγότερο) από άλλους συναδέλφους, **αυξάνοντας την ένταση** της εργασίας χωρίς αντίστοιχη αμοιβή -ενώ το κλείσιμο του καθημερινού Βήματος υποκαταστάθηκε αμέσως και με πιο εντατική εργασία (εκτός εξαιρέσεων) από την εργασία στο site. Ακόμα περισσότερο και από την ένταση της εργασίας, το τελευταίο εκφράστηκε ακόμα χειρότερα από **συνθήκες αβεβαιότητας και ανασφάλειας** που έφεραν οι αναδιαρθρώσεις της ηλεκτρονικής έκδοσης, σε αυτό το καθεστώς⁷.
3. Οι εργαζόμενοι ασφαλώς και είναι διατεθειμένοι να συμβάλουν στην υπεράσπιση της δουλειάς τους. Ωστόσο, οποιαδήποτε περαιτέρω συρρίκνωση της αμοιβής της εργασίας ή των εργασιακών συνθηκών, ακόμα και αν λογιστικά θα έμοιαζε ότι κάνει “εξοικονομήσεις”, στην πραγματικότητα θα διάβρωνε περαιτέρω τους όρους παροχής αξιοπρεπούς ενημέρωσης, πλήττοντας την αξιοπιστία της και οδηγώντας τελικά σε μεγαλύτερες ακόμα ζημιές την εταιρεία. Και αυτό ισχύει για όποια από τις μορφές συρρίκνωσης της εργατικής αμοιβής: είτε με απολύσεις (που ήδη “δοκιμάστηκαν”), είτε με περικοπές αμοιβής (που επίσης de facto έγιναν⁸), είτε και με περικοπή “εργασίας” (στην πραγματικότητα απλώς της αμοιβής της⁹). Ακόμα χειρότερα, στο μέτρο που αυτές οι ιδέες αφορούν όχι την πολιτική αμοιβών γενικά της εταιρείας (ή τις αμοιβές -σε αξία ή σε είδος- των στελεχών), αλλά τα ελάχιστα της σύμβασης εργασίας.
4. Η ειδική συμβολή των εργαζομένων στην αντιμετώπιση της κρίσης μπορεί να περιστραφεί γύρω από δύο βασικά στοιχεία εξασφάλισης της “ανταγωνιστικότητας” του προϊόντος (δηλαδή της ποιότητας της ενημέρωσης). Το πρώτο είναι η τουλάχιστον **επαναφορά ομαλών**

4 Το μισθολογικό κόστος, άλλωστε, δεν αποτελεί παρά μόνο το ένα τέταρτο του συνολικού κόστους, σύμφωνα με τις επίσημες ανακοινώσεις της εταιρείας.

5 Είναι άλλωστε επικίνδυνη και για έναν ακόμα πρόσθετο λόγο, ειδικό του δικού μας εργοδότη, γιατί θα έπληττε τη δική του αξιοπιστία, καθώς έχει διακηρύξει ότι, ως πρόεδρος των εργοδότην, υποστηρίζει έναν συμβιβασμό με τα σωματεία μας που συμπυκνώνεται στη φόρμουλα “μηδενικές απολύσεις για μηδενικές αυξήσεις” -στο οποίο άλλωστε μας είχε ζητηθεί να τοποθετηθούμε, όπερ και κάναμε στη Γενική μας Συνέλευση της 12/4/2011.

6 Σε άλλα τμήματα του ΔΟΛ, η μείωση της συνολικής μάζας του μισθού πήρε και άλλες μορφές: π.χ. περικοπές “κυριακάτικων” στα Νέα ή μαζικότερες απολύσεις στους διοικητικούς με ανάθεση σε εργολάβους τμημάτων της εργασίας, κλπ.

7 Καρικατούρα αυτού του κλίματος είναι η διαταγή τμημάτων της ιεραρχίας στους ρεπόρτερς να είναι παρόντες στα γραφεία όταν δεν είναι σε ρεπορτάζ, για “να φαίνονται”, καθώς τώρα “υπάρχουν και απολύσεις”!!!

8 Με διάφορους τρόπους, π.χ. με τα “κυριακάτικα” στα “Νέα” ή με επιμίσθια που κόπηκαν, με πρόσθετη “άτυπη” δουλειά που ζητείται και προσφέρεται (π.χ. από τον ρεπόρτερ του Βήματος στο Βήμα FM), κλπ.

9 “Περικοπή εργασίας” ή “εκ περιτροπής εργασία”, όπως το εξήγησα στον επικεφαλής της εταιρείας, θα ήταν στο δικό μας χώρο απλώς ένα παραπλανητικό ντύμα μιας απλής μείωσης μισθών και καταπάτησης της σύμβασης με νομικά τερτίπια. Και, για αυτό άλλωστε, είναι και αμφίβολης νομιμότητας. Ο λόγος είναι ότι προφανώς η “ποσότητα” της παρεχόμενης ενημέρωσης δεν μπορεί να προσαρμοστεί σε μια υποτιθέμενη “ποσότητα” της “ζήτησης ενημέρωσης” (όπως θα γινόταν σε μια παραγωγή αντικειμένων των οποίων η ποσότητα θα έμενε απούλητη -λόγω κρίσης), ούτε και το ρεπορτάζ π.χ. για την αύξηση του ΦΠΑ μπορεί να “κοπεί” ποσοτικά (π.χ. κατά 20%!), με “αντίστοιχη” μείωση της εργασίας για να προσαρμοστεί σε μια “μειωμένη ζήτηση”! Το ίδιο ισχύει, άλλωστε, όχι μόνο για τους ρεπόρτερς, αλλά και για όσους έχουν συγκεκριμένο ωράριο (δημοσιογράφους, τεχνικούς, κλπ.), καθώς ο συνολικός όγκος της δουλειάς θα παραμείνει ο ίδιος (με ενδεχομένως μεγαλύτερη ένταση).

συνθηκών στις σχέσεις εργασίας και κεφαλαίου, που σημαίνει την εφαρμογή και την υπεράσπιση των συλλογικά συμφωνημένων ρυθμίσεων (της σύμβασης δηλαδή). Το δεύτερο, που συνδέεται με το πρώτο, είναι η **επαναφορά σε μια τροχιά αξιοπρεπούς ενημέρωσης** με τους κανόνες της δεοντολογίας μας.

Επαναφορά ομαλών συνθηκών στη διαδικασία της εργασίας

1. Σε σχέση με την επαναφορά ομαλών συνθηκών εργασίας, ένα πρώτο τμήμα εξαρτάται κυρίως από την ίδια την εταιρεία και τη διεύθυνση. Είναι χαρακτηριστικό ότι από καμιά δεκαριά ζητήματα που τέθηκαν από τους εργαζόμενους ως προβλήματα τα τελευταία χρόνια κανένα δεν αντιμετωπίστηκε¹⁰!!! Σε όλα η αντιμετώπιση ήταν εχθρική, με αποτέλεσμα να δίνει η εταιρεία την εικόνα πως ο βασικός της εχθρός είναι οι εργαζόμενοι, που θα ήταν μόνο για ξεζούμισμα και για εξευτελισμό. Τα περισσότερα μάλιστα ζητήματα από αυτά δεν ξεπεριέχουν κανένα κόστος ή εμπεριέχουν αμελητέο μόνο κόστος και μάλιστα μερικά πηγαίνουν πολύ πριν από την κρίση¹¹. Είναι προφανές ότι η εταιρεία θα πρέπει αμέσως να **ικανοποιήσει** το μεγαλύτερο μέρος αυτών των **αιτημάτων**, τόσο για να συμβάλει κατά το δυνατόν σε μια ομαλοποίηση της διαδικασίας της εργασίας όσο και για να μπορέσει να αποκαταστήσει το κύρος της μεταξύ των εργαζομένων¹². Χωρίς αυτά τα ελάχιστα, το οποιοδήποτε αίτημα της εταιρείας για νέες “θυσίες” από τους εργαζόμενους αυταπόδεικτα θα ενέτεινε την ίδια την κατάσταση κρίσης, πλήττοντας το προϊόν, και αναγκαστικά θα προκαλούσε διαμαρτυρία και αντίδραση.
2. Ένα δεύτερο τμήμα αφορά την οργάνωση της εργασίας, ιδιαίτερα στα νέα τμήματα της ηλεκτρονικής ενημέρωσης -αν και όχι μόνο. Εδώ το σημαντικότερο κομμάτι είναι η **απελευθέρωση της δημιουργικότητας** του εργαζόμενου για να μπορέσει να αποδώσει καλύτερα. Τα ίδια τα αντανάκλαστα της κρίσης, του φόβου, της ανασφάλειας σπρώχνουν σε αμυντικές στρατηγικές ρουτίνας σκοτώνοντας τις δυνατότητες των εργαζομένων. Η υποκειμενική διάθεση των τελευταίων, με βάση προφορικές διαβεβαιώσεις, δεν αρκούν όμως, όπως δεν αρκεί και η απλή ομαλοποίηση του εργασιακού περιβάλλοντος. Γιατί το θέμα αγγίζει ένα πιο ουσιαστικό ζήτημα, που έχει να κάνει με την ποιότητα του προϊόντος (ορισμός και παραγωγή της είδησης).
3. Έτσι, για παράδειγμα, χρειάζεται να εγκαταλειφθούν οι πρακτικές διαχείρισης της εργασίας **επιστατικού** τύπου, που τείνουν να γενικευτούν -έστω και χωρίς να λέγεται. Μπορεί το ζήτημα αυτό να προϋπήρχε, άλλωστε, της κρίσης, όμως στις σημερινές συνθήκες η τελευταία του δίνει μια γερή ώθηση... προς τα κάτω! Τέτοια ζητήματα, για την οργάνωση της εργασίας, θα μπορούσαν να τεθούν ως διαδικασίες συζήτησης των εργαζομένων με την ιεραρχία (διεύθυνση, αρχισυνταξία, κλπ.). Όμως, για να γίνει αυτό πρέπει να εγκαταλειφθεί το οργανωτικό αξίωμα ότι ο από πάνω έχει a priori το χρίσμα και ότι είναι ο γνώστης και να υιοθετηθεί το ακριβώς αντίστροφο, ότι δηλαδή ο ρεπόρτερ είναι ο κατεξοχήν αρμόδιος του τομέα του, ότι ο καθένας έχει την **ευθύνη** της δουλειάς του¹³.

10 Υπάρχει μόνο μία εξαίρεση -και αυτή άκρως συμβολική: το μόνο που η εταιρεία δέχτηκε, μετά από τις διαμαρτυρίες μου, ήταν να κόβεται και ο μισθός του εκπροσώπου για λόγους απεργίας όπως και των άλλων εργαζομένων.

11 Το πιο χαρακτηριστικό είναι η χρήση παραπλανητικών νομικών μορφών απασχόλησης (μπλοκάκια).

12 Μπορούν να συνοψιστούν επιγραμματικά (όχι ιεραρχικά):

- i. εφαρμογή της σύμβασης στο webdesk (εσωτερικοί συντάκτες ύλης),
- ii. πληρωμή της εργασίας της Κυριακής και αργιών τουλάχιστον ως κανονικής ημέρας (!!!) και όχι με το 0,75 του συμβατικού ημερομισθίου,
- iii. εγκατάλειψη της δωρεάν εργασίας του Σαββάτου και πληρωμή της σύμφωνα με τη σύμβαση,
- iv. παροχή συρταριού και κομπιούτερ στον εκπρόσωπο,
- v. ανάκληση των απολύσεων,
- vi. εφαρμογή της σύμβασης για τις αντικαταστάσεις,
- vii. εγκατάλειψη της περικοπής ημερομισθίων για απεργία που υπολογίζονται σε 1,2 του ημερομισθίου,
- viii. πρόσληψη των συναδέλφων που εξακολουθούν να δουλεύουν με μπλοκάκια.

Για τα περισσότερα, άλλωστε, από αυτά είχα υποβάλει πέρυσι τέτοιο καίριο σχετικό υπόμνημα -το οποίο δυστυχώς, απ'ό,τι φάνηκε στην πράξη, πετάχτηκε στα σκουπίδια.

13 Στο webdesk του Βήματος έχουμε φτάσει σε καρικατούρα αυτής της οργάνωσης της εργασίας (που πάντως προϋπήρχε): ο κάθε κατά τεκμήριο άσχετος (διευθυντής, αρχισυντάκτης, υλατζής, επικεφαλής βάρδιας, ακόμα και ο “προλητάριος” του webdesk που απλώς χειρίζεται τεχνικά το site) είναι αυτός που θεωρεί δικαίωμα ότι πρέπει να αποφασίζει για το τί αποτελεί είδηση σε όλους τους τομείς, ποιά σημασία έχει, πώς παρουσιάζεται, κλπ., κλπ. Με αποκορύφωμα τα διάφορα που ακούγονται απέναντι στους συντάκτες, όπως “τώρα μας το φέρνεις, εμείς το έχουμε ήδη” ή “γράψε μας για το τάδε” ή “αυτό δεν ενδιαφέρει”, κλπ., κλπ.

Επιστροφή στην είδηση

1. Σε σχέση με τον άλλο μεγάλο άξονα της επιστροφής στην είδηση, με κριτήρια δεοντολογίας και ποιότητας, είναι ίσως το πιο σημαντικό μεσοπρόθεσμα, αλλά και αυτό που θα χρειαστεί τη μεγαλύτερη προσπάθεια: στις νέες συνθήκες της ηλεκτρονικής εποχής, η αξία της δημοσιογραφικής ενημέρωσης προφανώς στρέφεται περισσότερο προς τον **ορισμό**¹⁴, τη **διασταύρωση**, την **επεξεργασία** και την **οργάνωση** της είδησης και λιγότερο στην αναπαραγωγή του “θορύβου” του ιντερνέτ και στον εντυπωσιασμό (τα οποία δυστυχώς υιοθετήθηκαν άκριτα με βιάση ως τώρα!). Όμως, αυτό σημαίνει πως θα πρέπει να οργανωθεί μια συζήτηση με τους παραγωγούς (ιδία με τους δημοσιογράφους, αλλά όχι μόνο) για όλη την παραγωγική διαδικασία, ξεφεύγοντας από τη διευθυντική ιδέα ότι η παραγωγή είναι τεχνικό και λυμένο θέμα (με τις γνωστές επιλογές που μας βυθίζουν σε μια εκφυλιστική πορεία).
2. Ως τότε το κατ’ελάχιστον που πρέπει να γίνει είναι η επαναφορά ορισμένων στοιχείων που εγκαταλείφθηκαν αβίαστα με την είσοδο στο ιντερνέτ. Τρία παραδείγματα: α) το ένα είναι τα **credits** των φωτογραφιών που πρέπει αμέσως να επανέλθουν. β) Το δεύτερο είναι η εγκατάλειψη της ιδέας ότι η κακοποίηση της ελληνικής γλώσσας και τα πολλαπλά και χοντρά λάθη στο ιντερνέτ δεν ενδιαφέρουν κανέναν -δηλαδή να επανέλθει η **διόρθωση** ως τμήμα της παραγωγής¹⁵ όπως στην έντυπη μορφή. γ) Το τρίτο έχει να κάνει με τη διασφάλιση της **ανεξαρτησίας** του δημοσιογραφικού έργου από την ιδιοκτήτρια εταιρεία, το οποίο στις σημερινές συνθήκες κρίσης έχει επιδεινωθεί από την ανασφάλεια και το φόβο¹⁶.
3. Επιπλέον, αναμένοντας τα πορίσματα της συζήτησης για τη δουλειά μας στη νέα εποχή, μπορούν ωστόσο να γίνουν ακόμα ορισμένα απλά πράγματα ήδη από τώρα, που θα τονώσουν την αξιοπιστία μας -και επομένως ακόμα και την επιχειρηματική απόδοση. Να δώσω μόνο τρεις¹⁷ απλές ιδέες παραδειγματικά: (α) Πρέπει να επανέλθουμε στη χρησιμοποίηση των ανθρώπων σε αυτό που κάνουν το καλύτερο, εγκαταλείποντας τη διευθυντική ιδέα της χρήσης του εργαζόμενου ως στρατιωτάκι¹⁸, που όχι μόνο δεν καταφέρνει να **“αξιοποιήσει” την εργασία**, αλλά και ροκανίζει τις δυνατότητές της, (β) εξίσου σημαντικό είναι η απελευθέρωση των συναδέλφων από τα γρανάζια της ιεραρχίας και τους φόβους της επιβίωσης και η δυνατότητα χρήσης των **απόψεών** τους πέραν της επίσημης γραμμής της εφημερίδας¹⁹ για

14 Δηλαδή αναζήτηση, επιλογή, αξιολόγηση, κλπ., πληροφοριών. Αυτό είναι το κέντρο του προβλήματος που πρέπει να ανατραπεί, καθώς ακριβώς όλες οι τωρινές αναδιαρθρώσεις μας απομακρύνουν όλο και περισσότερο από την είδηση!

15 Η τεχνοκρατική φαντασίωση ότι κάποιο “πρόγραμμα” υπολογιστή μπορεί να υποκαταστήσει την ανθρώπινη διόρθωση όχι μόνο δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα της γλώσσας ως κοινωνικής σχέσης, αλλά ούτε και στην πραγματικότητα της τεχνολογίας. Κατά δεύτερον, ούτε η ιδέα πως είτε ο παραγωγός της είδησης είτε και ο διαμορφωτής της θα ακούσαν είναι ικανοποιητική και όχι γιατί θα ήταν “αγράμματοι” όπως το διατείνεται η διοίκηση: η ίδια η διόρθωση ως στιγμή της παραγωγής της είδησης συγκροτεί ουσιαστική της πολιτιστική διάσταση. Το παράδειγμα της φειχτοποίησης των ομολόγων του ελληνικού δημοσίου στο site (καθώς δεν υπάρχει διόρθωση) δεν αποτελεί απλώς κακοποίηση της ελληνικής γλώσσας: η ιδιοποίηση της αλογομυρικής γλώσσας στους σχετικούς τίτλους του site (και μάλιστα με απόφαση της ιεραρχίας φαίνεται...) αποτελεί στην πράξη αναπαραγωγή και καλλιέργεια της φαντασίωσης του χρήματος (ή των κατόχων του) ότι θα μπορούσε να υπάρχει αυθόπαρκα, πέραν της υλικής παραγωγής, πέραν των συγκεκριμένων ανθρώπων και να τους τυραννάει. Και μάλιστα η τοπική έκδοση παρουσιάζει τους “τίτλους” αυτούς να έχουν απελευθερωθεί όχι μόνο από τον υλικό κόσμο μας, αλλά ακόμα και από τις “αγορές”, αφού μόνοι τους θα “διαπραγματεύονταν” την τιμή τους και θα την επέβαλαν ακόμα και σε αυτές...

16 Όπως εξήγησα και προφορικά για ορισμένα ακραία παραδείγματα, η αθλιότητα του “ρεπορτάζ” για τη σύγκρουση εκδοτών - εφημεριδοπωλών δεν πρέπει να επαναληφθεί και ασφαλώς πρέπει να “κατέβει” αμέσως από το “ενημερωτικό” τμήμα του Βήματος η ανακοίνωση του ΔΟΛ της 6/10/2010 κατά των διοικητικών υπαλλήλων του (και να μην ξαναπατηρηθούν τέτοια άθλια φαινόμενα). Αλλά το βασικό δεν είναι τα “ακραία” αυτά παραδείγματα. Είναι η καθημερινή τους, πιο “εκλεπτισμένη”, παρουσία.

17 Θα έπρεπε ίσως να προσθέσω και ένα ακόμα, την εγκατάλειψη της οργανωμένης ανευθυνότητας, όπως εκφράζεται με την υποβάθμιση ή και την απουσία υπογραφής -που άλλωστε ολοκληρώνει την άρνηση αναφοράς σε πηγές. Ωστόσο, δεν είναι τεχνικό θέμα, ιδιαίτερα σε συνθήκες αβεβαιότητας και κρίσης, και η επιβολή υπογραφής θα μπορούσε να γίνει (και πήγε κάποια στιγμή να γίνει στο webdesk) ένα μέσον μεταφοράς της οργανωμένης ανευθυνότητας προς τους συντάκτες ατομικά.

18 Καρικατούρα του τελευταίου ήταν η δική μου περίπτωση, με τη βίαιη απόσυρσή μου από το διεθνές οικονομικό ρεπορτάζ και η μεταφορά μου σε ένα πόστο για το οποίο χρειάζονται ικανότητες τις οποίες όλοι ξέρουν πως δεν είχα (επιλογή φωτογραφιών, τίτλο, κλπ.). Ασφαλώς, η μετακίνηση αυτή, πέραν του βλαπτικού της τμήματος, είχε μάλλον να κάνει με το ότι είμαι εκπρόσωπος. Αλλά πέραν της προσωπικής περίπτωσης (που πάντως δεν είναι απλώς προσωπική, αφού στηρίζεται σε μια ειδική αντίληψη για τις σχέσεις με τους εργαζόμενους -και δεν είναι προσωπική και για έναν άλλο λόγο, το ότι δηλαδή η ίδια η διεθνής οικονομία εγκαταλείφθηκε ως αντικείμενο στην πράξη), το ίδιο συμβαίνει και με άλλους συναδέλφους και αυτό πρέπει να σταματήσει.

19 Αυτό μάλιστα είναι μία από τις μεγάλες δυνατότητες του ιντερνέτ και οι εργαζόμενοι θα είχαν τη διάθεση να συμβάλλουν με τον τρόπο τους και με ορισμένες προϋποθέσεις (π.χ. όπως ρυθμίζει η σύμβαση). Μια τέτοια πρωτοβουλία θα έλυνε, ή πάντως θα μετρίαζε, επίσης ζητήματα όπως αυτά που έθεσα προφορικά στη διοίκηση που κάνουν ορισμένες φορές την

εμπλουτισμό της, (γ) μπορούν εύκολα να **επιστρέψουν ποιοτικά ρεπορτάζ** που εγκαταλείφθηκαν αβίαστα ή μετατράπηκαν σε υπηρετές της επιφανειακής χυδαιότητας της συγκυρίας (αυτό αφορά άλλωστε τόσο την έντυπη όσο και την ηλεκτρονική έκδοση). Για να δώσουμε μόνο δύο παραδείγματα (αν και θα μπορούσαν να αναφερθούν περισσότερα), το πολιτιστικό ρεπορτάζ του Βήματος θα μπορούσε να επανέλθει σε μεγαλύτερο βάθος ποιότητας ή επίσης να επανέλθει ένα διεθνές οικονομικό ρεπορτάζ που στην πράξη καταργήθηκε ακόμα και τυπικά, με τους συντάκτες του να έχουν μετατραπεί σε απλούς μεταφραστές των ιδεών που κρίνει η διεύθυνση ότι πρέπει να μεταδοθούν²⁰.

4. Δεν θέλω να πω ότι πριν από την κρίση όλα αυτά λειτουργούσαν καλά, αλλά να επισημάνω ότι, ενώ η κρίση θα μπορούσε να λειτουργήσει ως ευκαιρία για να διορθωθούν και να ξεφύγουμε από τη λογική της περιφέρειας “σακούλας”, ως τώρα λειτουργεί προς την ακριβώς αντίστροφη κατεύθυνση και θα συνεχίσει να το κάνει αν τα κριτήρια για τις επιχειρηματικές επιλογές είναι τα κοντόφθαλμα κλικ στο ιντερνέτ ή τα λεφτά που μπορεί να βγάλει γρήγορα ο επιχειρηματίας. Στην πραγματικότητα, όλα αυτά τα απλά μέτρα που αναφέρθηκαν αφορούν τις πιο ακραίες περιπτώσεις. Γιατί το πιο σημαντικό θα ήταν, όχι να επιστρέψουμε σε μια προηγούμενη πραγματικότητα που ξέρουμε όλοι ότι δεν ήταν καθόλου ειδυλλιακή, τουλάχιστον από άποψη ποιότητας ενημέρωσης (γιατί ίσως ήταν ειδυλλιακή από τη άποψη των business που επέτρεψε σε μια σειρά επιτήδειους να κάνουν σε βάρος της κοινωνίας και των εργαζομένων). Το πιο σημαντικό θα ήταν να έμπαιναν οι βάσεις για μια επαγγελματική και δεοντολογική ενημέρωση, το οποίο θα απαιτούσε προφανώς όχι μεγαλύτερη ανασφάλεια των εργαζομένων αλλά ακριβώς το αντίστροφο, μεγαλύτερη **απεξάρτηση από τις υλικές δεσμεύσεις** της όποιας εξουσίας, οικονομικής και πολιτικής.
5. Ξέρουμε όλοι πόσο βάνουσα έχει καταπατηθεί η **δημοσιογραφική μας δεοντολογία** τα τελευταία χρόνια, ή και δεκαετίες μια που η μεγάλη επιδείνωση από αυτή τη σκοπιά ήρθε με την ιδιωτική τηλεόραση (αν και επεκτάθηκε σε όλο τον κλάδο). Καταπάτηση που άγγιξε ακόμα και τους πιο στοιχειώδεις κανόνες της δημοσιογραφικής δεοντολογίας: **διασταύρωση** της είδησης, **διάκριση σχολίου** και είδησης, **ανεξαρτησία** από τον φορέα (ιδιώτη ή και κράτος) -για να μη μιλήσουμε για κάτι που θεωρητικά δεν θα έπρεπε να συζητείται καν, που είναι η κλοπή ή η αντιγραφή! Πλέον δεν κάνει καν εντύπωση να συνοδεύει κανείς την υποτιθέμενη “είδηση” με τη δική του ηθική αξιολόγηση, δεν θεωρείται καν περιεργο να μιλάει ο δημοσιογράφος ως εκφραστής της “εθνικής” πολιτικής²¹ (δηλαδή του κράτους και του έθνους) και ούτε καν ξενίζει τον ίδιο η απουσία διασταύρωσης -και ενίοτε ούτε καν η αντιγραφή (το περίφημο cory-paste)! Θα έλεγα μάλιστα ότι, ενώ έχουμε όλοι συνείδηση του προβλήματος στη γενικότητά του, ωστόσο η διάβρωση έχει τόσο πολύ προχωρήσει που και εμείς οι ίδιοι οι εργαζόμενοι ίσως να μην είμαστε σε θέση να αναγνωρίσουμε ατομικά τις ελλείψεις αυτές (είτε από βολή, καμιά φορά, είτε και από δυσκολία αναγνώρισης). Έτσι, δεν θα έλεγα ότι έχουμε, τουλάχιστον οι δημοσιογράφοι, έτοιμη τη λύση, αλλά ότι χωρίς μια σε βάθος συζήτηση και διάθεση να αντιμετωπιστούν αυτά τα ζητήματα, δεν θα μπορέσουμε να ανατρέψουμε τη σημερινή κατάσταση. Φτάνει να μην μείνουμε στη διάθεση ή στην “εντιμότητα” των εργαζομένων, αλλά να δούμε κυρίως τις υλικές της προϋποθέσεις, που όμως

εφημερίδα να μοιάζει σε διατεταγμένη υπηρεσία (π.χ. όταν οι 5 ή 10 “γνώμες” που “ανεβαίνουν” στο σάιτ μέσα σε μια μέρα λένε ακριβώς το ίδιο πράγμα -συνήθως φιλοκυβερνητικό). Σε μια κοινωνία διχασμένη από την κρίση, μια απλή και μονόχονη αναπαραγωγή του λόγου της εξουσίας, έστω και με λίγη “κριτική” σάλτσα, είναι προβληματική.

- 20 Για το τελευταίο, που το ξέρω καλύτερα μιας και σε αυτό ανήκα πριν με αποσύρουν βίαια, θα μπορούσα να προσθέσω ότι ακριβώς η έλλειψή του, εν ονόματι μάλιστα της “κρίσης χρέους” της Ελλάδας από πέρυσι, επέτρεψε την αναπαραγωγή της ενοχοποιητικής χυδαιότητας πως η “κρίση χρέους” δεν θα ήταν παγκόσμιο ή ευρωπαϊκό ή συστημικό πρόβλημα, αλλά μόνο “πρόβλημα των Ελλήνων που θα ζούσαν πάνω από τις δυνατότητές τους”. Και χρειάστηκε ένας ολόκληρος χρόνος για να αρχίσει το κοινό να καταλαβαίνει κάτι που ήταν ήδη προφανές για τους συντάκτες του διεθνούς οικονομικού εδώ και πολύ καιρό, μόνο που είχε καταργηθεί από τις σελίδες της εφημερίδας και του site, εξαιτίας του επείγοντος του να μεταφράζεται η κάθε ανοησία (ή μη) του κάθε αναλυτή για την Ελλάδα...
- 21 Ας σκεφτούμε και μόνο πόσο κακό έχει κάνει στην ενημέρωση η ταύτιση (τυπική στη μορφή αλλά και ουσιαστική στο περιεχόμενο) του “Ελληνα” δημοσιογράφου με το ελληνικό έθνος ή το ελληνικό κράτος στην παρούσα συγκυρία της “κρίσης του χρέους”. Γιατί, έτσι, εμφανίσε μια παγκόσμια ανισορροπία ροών (ισοζύγια πληρωμών) ως μονομερή κριτική “αδυναμιών” και χρειάστηκαν πολλοί μήνες για να αρχίσει το κοινό να καταλαβαίνει ότι, πέραν της άποψης -σεβαστής- που αυτή η παρουσίαση ενέχει, η πραγματικότητα της “κρίσης χρέους” καθόλου ξεχωριστά “ελληνική” δεν ήταν!

έχουν σχέση με μια διαδικασία της εργασίας²² που πρέπει να αντιστραφεί²³.

Για τις βάσεις της ενημέρωσης στη “νέα εποχή”

Μια συζήτηση για την επαγγελματική ενημέρωση στη νέα εποχή του internet θα ήταν καλύτερα να ξεφεύγει από το στενό κορσέ της οικονομικής κρίσης. Όμως, καθώς αυτό δεν διακηρύσσεται, μπορούμε να δούμε την κρίση ως ευκαιρία. Από αυτή τη σκοπιά, όμως, πρέπει καταρχήν να ξεφύγουμε από 3 βασικές και πολύ επίκαιρες παγίδες, επίκαιρες και ως προς το ηλεκτρονικό “Βήμα”, αλλά και ως προς το internet γενικότερα:

- α) μια **“μαζική” παραγωγή** (“ειδήσεις με το κιλό”, πόσες λέξεις γράφει κανείς σε ένα διάστημα ή πόσες υποτιθέμενες “ειδήσεις” ανεβάζει το λεπτό!²⁴), που στη σημερινή περίοδο σημαίνει απλώς την άκριτη αναπαραγωγή του “θορύβου” του ίντερνετ από εξαθλωμένους σκλάβους.
- β) τον **εντυπωσιασμό** ως μέσον προσέλκυσης πελατών (που μας κληροδότησε η τηλεόραση, αλλά τώρα κινδυνεύει να μας οδηγήσει στον οριστικό γκρεμό), καθώς θα επικεντρωνόταν στην κατασκευή θεάματος και όχι στην κατασκευή “ειδήσεων” με νόημα για τον κόσμο²⁵.
- γ) την ιδέα ότι ένα σύνολο από **αποσπασματικές πληροφορίες** -από τον “θόρυβο” του ίντερνετ- συγκροτούν “είδηση” και ότι οι “ειδήσεις” δεν χρειάζονται οργάνωση, διάρθρωση²⁶ -το οποίο απλώς αναπαράγει την επιφανειακή χυδαιότητα της εποχής, της περιόδου, της ιδεολογίας των ισχυρών.

Δυστυχώς, και από τις τρεις αυτές παγίδες το ηλεκτρονικό Βήμα δεν ξέφυγε και, αντίθετα, τις εφάρμοσε, αν δε τις θεωρητικοποίησε κιόλας! Ως ένα βαθμό αυτό ήταν ακριβώς η επίπτωση της τεχνικίστικης αντίληψης πως η γνώση και οι ικανότητες είναι ιδιοκτησία του κεφαλαίου και της ιεραρχίας και ότι οι εργαζόμενοι απλώς εκτελούν διαταγές. Αν η φαντασίωση αυτή δεν ισχύει σε κανέναν κλάδο, στο δικό μας, της ενημέρωσης, είναι ακόμα πιο παρανοϊκή και οδηγεί στα χειρότερα αποτελέσματα.

Ασφαλώς, όλα δεν μπορούν να διορθωθούν μαγικά με μια μονοκονδυλιά, ιδιαίτερα σε έναν κυβερνοχώρο που είναι υπό διαμόρφωση. Και μόνο οι επενδύσεις που έχουν γίνει για το site δεν μπορούν να ξεγίνουν σε μια μέρα. Όμως, αν αλλάξει η λογική που διαπερνάει τη σημερινή κατάσταση, πολλά πράγματα μπορούν να γίνουν: για παράδειγμα, μια συλλογική επεξεργασία, μαζί με τους τεχνικούς μας, που όμως θα πρέπει να σταματήσει να γίνεται με όρους απλού τεχνικού προσωπικού

22 Να δώσω απλώς ένα παράδειγμα, από τη νέα διαδικασία της εργασίας που έχει σχεδιαστεί για το site του Βήματος. Η αντιγραφή (copy-paste) από το ΑΠΕ και από το in.gr ήταν και είναι στο σχεδιασμό της οργάνωσης αυτής της εργασίας στο webdesk. Ακόμα και γελοιογραφικά, καθώς η οδηγία είναι να αντιγράφεται όλη η “είδηση” και να σβήνει το όνομα ενδεχομένως του συντάκτη του ΑΠΕ και η κάθε αναφορά στο πρακτορείο!!! Το περίεργο είναι ότι αυτή η “εργασία” της κλοπής δεν είναι μόνο για τη διεύθυνση που θεωρείται “φυσιολογική”: δυστυχώς, ακόμα και συνάδελφοί μου (νεώτεροι) την θεωρούν νόμιμη (που ίσως και να είναι) καθώς “πληρώνουμε” (δηλαδή η εταιρεία πληρώνει) το ΑΠΕ και κατά συνέπεια ίσως και “θεμιτή”! Για αυτό και το έργο μιας επιστροφής στην είδηση θα είναι πολύ πιο σκληρό από,τι φαίνεται καταρχήν...

23 Και, για να πάμε πιο μπροστά, θα έπρεπε όχι μόνο η διαδικασία της εργασίας αλλά γενικότερα η παραγωγική διαδικασία να προχωρήσει. Για παράδειγμα στο κεφάλαιο της ομαλοποίησης των σχέσεων εργασίας και κεφαλαίου, θα έπρεπε το site του εκπροσώπου του Βήματος να μην φιλοξενείται από έναν αμερικάνο παροχέα, αλλά από τον ίδιο τον server του Βήματος. Η ακόμα θα πρέπει όχι μόνο να επιστραφούν τα κλασικά μέσα εκπροσώπησης στον εκπρόσωπο του Βήματος (συντάρι, καρτέκλα, κομπιούτερ), αλλά θα έπρεπε να δοθεί και ένα γραφείο συνολικά για την Εργασιακή Επιτροπή του ΔΟΛ, δηλαδή για όλους τους εκπροσώπους του συλλογικού εργαζόμενου.

24 Καρικατούρα αυτού στη διαδικασία της εργασίας στο webdesk του Βήματος είναι ορισμένες “διαμαρτυρίες” της ιεραρχίας (κυρίως προς εσωτερικούς συντάκτες) του τύπου “είσαι μισή ώρα εδώ και ακόμα δεν έδωσες καμία είδηση”!!!...

25 Ενδεικτικό παράδειγμα η τωρινή έκδοση του ηλεκτρονικού Βήματος που έχει θεωρητικοποιήσει τη φωτογραφία ως αναγκαστικό συνοδευτικό κάθε κειμένου (ακόμα και τεχνικά δεν μπορεί να δημοσιευτεί “είδηση” αν δεν υπάρχει φωτογραφία ή βιντεάκι). Η φωτογραφία, έτσι, δεν είναι συστατικό της είδησης ούτε αναφορική της, δεν είναι καν καλλωπιστικό στοιχείο της σελίδας, είναι απλώς ένας “κράχτης” -πελατών αναγκαστικά-...

26 Το παράδειγμα του site του Βήματος είναι αναγκαστικό για να δείχτει ότι δεν μιλάμε για “θεωρίες”, αλλά για το δικό μας προϊόν: οι σελίδες του Βήματος, που υποτίθεται ότι “οργανώνουν” τις ειδήσεις είναι απλώς ένας ατελείωτος αχταρμάς από φωτογραφιούλες, για να προσελκύσουν -υποτίθεται- “κλικ”. Στις σελίδες αυτές οι ειδήσεις δεν έχουν καν συγγραφέα ούτε και καμία ιδιαίτερη οργάνωση (το πολύ πολύ να υπάρχει μια χονδροειδής χρονική σειρά -που όμως και αυτή ανακατεύεται από τα “ανεβοκατεβάσματα” για να δημιουργείται η εντύπωση “ανανέωσης” στους προς άγαν πελάτες). Η “ομορφιά” μιας τέτοιας σελίδας είναι ο ακόρεστος νεοπλουτισμός ενός ανούσιου θεάματος που παριστάνει ότι “κάτι τρέχει”. Και όμως, ακόμα και η εμπειρία του ίδιου του internet θα έπρεπε να εκδιώξει αυτές τις φανταχτερές φαντασιώσεις: ας αναφέρω απλώς ότι η μεγαλύτερη (από κεφαλαιοποίηση) σημερινή καπιταλιστική εταιρεία στον κόσμο είναι μια ίντερνετική εταιρεία που αναπτύχθηκε με μια λιτή και απλή σελίδα, σε αντιπαράθεση με τα αχόρταγα μεγαθήρια που ήθελαν να “γεμίσουν” και να “προσφέρουν” όλο και περισσότερα. Δεν λέω ότι η Google είναι παράδειγμα προς μίμηση, αλλά ότι ο νεοπλουτισμός ως μέθοδος δεν είναι το καλύτερο κριτήριο ανάπτυξης, ακόμα και επιχειρηματικά...

που παίρνει διαταγές, θα μπορούσε μάλλον να βελτιώσει πολύ γρήγορα τα πράγματα. Το κλειδί για αυτό είναι να υπάρξουν διαδικασίες πραγματικής κινητοποίησης του ίδιου του εργαζόμενου ως **υπεύθυνου** και **συλλογικού παραγωγού** (ειδήσεων) και όχι ως απλού εκτελεστή διαταγών. Και είναι ταυτόχρονα και η μια συνθήκη για να φιλοδοξήσουμε να επανέλθουμε στην “είδηση” ξεφεύγοντας από την άκριτη αναπαραγωγή ενός “θορύβου” που αναγκαστικά αναπαράγει την επιφανειακή χυδαιότητα του κόσμου μας.

Τάσος Αναστασιάδης
εκπρόσωπος Βήματος στο μεικτό της ΕΣΗΕΑ
xx/8/2011